

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

2017-10-31
1 (6)
Dnr 2017:01146

Delredovisning av uppdrag om utbildning för nyanlända med kort utbildning – utveckling av kommunal vuxenutbildning

Dnr U2017/02921/GV

Härmed delredovisas uppdraget om utbildning för nyanlända med kort utbildning givet den 29 juni för budgetåret 2017.

Redovisningen rör främst uppdraget att ta fram ett stödmaterial till kommunerna och uppdraget att undersöka behovet av ett kartläggningsmaterial för nyanlända vuxna. Då det tredje uppdraget som rör en kursplaneöversyn inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är nära förknippat med de övriga deluppdragen så ger Skolverket en bild av det pågående arbetet i detta uppdrag.

På Skolverkets vägnar

PETER FREDRIKSSON
Generaldirektör

Sammanfattning

Skolverket delredovisar här de uppdrag som givits inom ramen för uppdrag om utbildning för nyanlända med kort utbildning – utveckling av kommunal vuxenutbildning (U2017/02921/GV). I denna delredovisning ges en beskrivning av hur Skolverket har planerat och påbörjat arbetet med att ta fram ett stödmaterial till kommunerna för att underlätta planering och anpassning av utbildning för nyanlända elevers behov och förutsättningar. Delredovisningen innehåller även en beskrivning av hur Skolverket har undersökt behovet av ett kartläggningsmaterial som är anpassat till nyanlända vuxna elever. Dessutom berör delredovisningen uppdraget att se över kursplanerna och kursutbudet inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå.

Uppdraget

Skolverket har den 29 juni 2017 fått i uppdrag av regeringen att

1. ta fram ett stödmaterial som ska underlätta för kommunerna att kombinera kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare med andra delar av kommunal vuxenutbildning,
2. se över om innehåll i kursplanerna och kursutbudet inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå motsvarar de behov och förutsättningar som finns hos främst nyanlända med kort utbildning,
3. undersöka behovet av ett kartläggningsmaterial för bedömning av vuxna nyanländas kunskaper.

Regeringen anger i skälen för sitt beslut att för många nyanlända kommer insatserna under etableringstiden att behöva utgöras av studier inom den kommunala vuxenutbildningen eller motsvarande.

Genomförande

Skolverket har valt att samordna de tre deluppdragen, eftersom de på många sätt tangerar varandra, i syfte att få en enhetlighet i arbetet. Skolverket har genomfört ett antal träffar med representanter för verksamheter som arbetar främst mot nyanlända kortutbildade samt träffat ett antal nyanlända elever i olika verksamheter över landet och med hjälp av tolk försökt fånga hur de tänker kring sin utbildning. Skolverket har även kopplat experter och lärosäten till arbetet med uppdraget samt arrangerat samråd med rektorer, lärare och modersmålsstödjare. Samråd har även arrangerats med olika myndigheter och organisationer, exempelvis Arbetsförmedlingen, Sveriges Kommuner och Landsting, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Folkbildningsrådet och SIOS¹. Under oktober månad arrangerades en större

¹ Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige

konferens där temat för dagen var grundläggande färdigheter i samhällsliv och arbetsliv. De synpunkter som kommit in under dessa aktiviteter har utgjort viktiga underlag i det pågående arbetet.

Deluppdrag 1: Uppdraget att ta fram ett stödmaterial till kommunerna

Skolverket har i olika sammanhang, exempelvis vid hearings, verksamhetsbesök och möten med referensgrupper identifierat behov av följande:

- Kompetensutveckling rörande andraspråksinlärning
- Kompetensutveckling för modersmåslärare
- Kompetensutveckling rörande vuxenperspektiv och språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt
- Utbildning för flerspråkiga stödfunktioner, t.ex. studiehandledare
- Kunskap om språkinlärning
- Sammanhållna utbildningar som exempelvis innehåller samhällsorientering, sfi, praktik och andra kurser inom vuxenutbildningen på olika nivåer
- Sammanhållna utbildningar i kombination med olika stödfunktioner som exempelvis elevhälsa, kurator och utökad tid för studie- och yrkesvägledning.

Som underlag för stödmaterial används i huvudsak Skolverkets redan utgivna material. Skolverkets publikationer har gått igenom i syfte att definiera vilka som kan användas i detta avseende samt i vilken mån de behöver kompletteras. Även material utgivna av andra myndigheter och organisationer samt forskningsrapporter har inventerats.

Stödmaterial kommer att publiceras i två steg på Skolverkets webbplats:

Steg 1: Senast i november 2017 kommer ett stödmaterial att publiceras på Skolverkets webbplats. Detta består av korta texter utifrån uppdraget samt länkar till redan befintligt material på Skolverkets webbplats. Dessa rör teman utifrån uppdraget såsom organisation av verksamheten, samverkan, systematiskt kvalitetsarbete, metoder, forskning och konkreta exempel. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt kommer att vara genomgående i materialet liksom möjligheter att kombinera olika nivåer i vuxenutbildningen och praktik med språkstudier. Se stödmaterialens struktur i bilaga 1. (Skolverket har som mål att innehåll till de röda rubrikerna är framtaget för publicering i november 2017.)

Steg 2: I samarbete med forskare och referenspersoner kommer befintligt stödmaterial på Skolverkets webbplats att löpande fyllas på och kompletteras under våren 2018. Ett mer omfattande stödmaterial i PDF- och eventuellt i filmformat kommer även att publiceras. Bland annat kommer ett antal lärande exempel att presenteras. Planerat datum för slutgiltig publicering är juni 2018 och en informationskampanj planeras i samband med detta. Uppdragets två andra delar kommer även

att inkluderas idet webbaserade stödmaterialet. Under året kommer ett antal informationsinsatser och konferenser att äga rum kring stödmaterialet, där det är lämpligt att behandla uppdraget i sin helhet.

Information om stödmaterialet kommer att förmedlas i Skolverkets nyhetsbrev, via Skolverkets kanaler i sociala medier och i övriga kontakter med kommunala huvudmän och utbildningsanordnare inom vuxenutbildningen.

Uppdraget kopplas till andra verksamheter på Skolverket, såsom nyanländas lärande, sammanhållna yrkesutbildningar inom vuxenutbildningen, regionalt yrkesvux och Lärlingscentrum, vilka skulle kunna vara aktuella för målgruppen.

Deluppdrag 2: Uppdraget att se över kursplanerna och kursutbudet inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå

Skolverket har i det pågående arbetet med kursplaneöversynen identifierat att det finns behov av att göra förändringar i det befintliga kursutbudet inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå. I bilaga 2 finns en skiss över en modell för hur kursutbudet kan förändras samt vilka nya kurser som behöver tas fram. Skolverket vill redan nu lyfta behovet av att göra förändringar i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning. Det gäller framför allt 2 kap. 18 § där det anges vilka kurser som ges inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå. I det fortsatta arbetet med kursplanerna på grundläggande nivå kan behovet av andra förordningsändringar bli aktuellt.

Skolverket har identifierat ett stort behov av en särskild kurs i digital kompetens på grundläggande nivå. Dock finns det inget sådant ämne i grundskolan vilket väcker frågor om lärarbehörighet. För att bli behörig i kommunal vuxenutbildning enligt behörighetsförordningen (2011:326) krävs det att man har behörighet att undervisa på motsvarande nivå och i motsvarande ämne i grundskolan och gymnasieskolan (enligt §31).

Skolverket vill även påpeka i detta sammanhang att de befintliga nationella delkurserna borde utformas som nationella kurser i ämnen. På så vis skulle kurserna inom grundläggande nivå följa samma kursstruktur som ämnesplanerna på den gymnasiala nivån, det vill säga med flera kurser inom de ämnen där det finns behov av flera kurser. Skolverket har blivit varse en problematik hos verksamheterna efter införandet av de nationella delkurserna. Problematiken rör de bestämmelser i förordningen om vuxenutbildning som reglerar nationella kurser i relation till nationella delkurser och delkurser. Verksamheterna upplever exempelvis en otydlighet i bestämmelserna kring huruvida det är den nationella kursen eller de nationella delkurserna som en elev har rätt att läsa samt hur bestämmelserna för betygsättning ska tillämpas för de nationella delkurserna. Skolverket ser att en renodling av kurser skulle främja verksamheternas arbete samt säkerställa likvärdigheten för eleverna. Skolverket anser därför att det enbart bör finnas nationella kurser inom de olika ämnena inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå.

I det pågående arbetet med att revidera kursplanerna inom de samhällsorienterande ämnena har Skolverket identifierat att de nya kurser som Skolverket avser ta fram överlappar innehållet i den samhällsorientering som regleras av förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Deluppdrag 3: Uppdraget att undersöka behovet av ett kartläggningsmaterial

Vuxenutbildningen har en oerhört heterogen målgrupp med elever som har olika kunskaper och erfarenheter och Skolverket har sedan lång tid tillbaka mött ett behov av att kunna synliggöra de kunskaper och erfarenheter som vuxna elever har med sig, framför allt elever som har ett annat modersmål än svenska. Det är Skolverkets erfarenhet att kartläggning idag sker på många olika sätt i de olika verksamheterna. Det finns i dagsläget inget nationellt kartläggningsmaterial för att underlätta denna del som i sin tur borde utgöra en viktig del i planeringen av en elevs studier samt i upprättandet av den individuella studieplanen. Kartläggning ses av verksamheterna som en central men också oerhört utmanande del. Syftet är att skapa en utbildning som utgår från varje elevs behov och förutsättningar och som bygger vidare på det eleven har med sig, oavsett om det rör sig om formella, informella eller icke-formella kunskaper. I stora delar handlar detta också om synen på vuxna nyanlända elever och att erkänna att dessa bär med sig viktiga kunskaper och erfarenheter.

Skolverket har tidigare i olika sammanhang lyft till regeringen det behov som finns av ett kartläggningsmaterial för nyanlända vuxna. I samband med regeringsuppdraget om kursplanen i sfi (Dnr U2015/2596/S) 2016 framkom under arbetets gång vid olika samråd, verksamhetsbesök och under konferensserien Mötesplats sfi det ökade behov som verksamheterna uttryckte av ett nationellt framtaget material för kartläggning inför studier inom kommunal vuxenutbildning i sfi och på grundläggande nivå. Skolverket lyfte detta då som ett viktigt utvecklingsområde till regeringen.

I samband med det tidigare regeringsuppdraget som rörde framtagande av ny kursplan i svenska som andraspråk och nationella delkurser i vissa ämnen inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå (U2015/2595/S) lyfte verksamheterna under arbetets gång och under remisstiden upprepade gångerna de utmaningar de såg med kartläggning av nyanlända elever. Här efterfrågades ett nationellt material för kartläggning för att säkerställa den nationella likvärdigheten.

Under det pågående arbetet och under de aktiviteter som Skolverket hittills genomfört i samband med nuvarande regeringsuppdrag har denna bild ytterligare förstärkts. Skolverket kan därför fastställa att det föreligger ett behov av att ta fram ett nationellt kartläggningsmaterial.

I det fortsatta arbetet med uppdraget kommer Skolverket inte att använda begreppet *kartläggning*. När det gäller vuxna handlar det snarare om att *synliggöra vuxnas erfarenheter*.

renheter och kompetenser – i vardagsliv, samhällsliv och arbetsliv. Det kommer således fortsättningsvis att vara Skolverkets benämning på det material som tas fram. På så vis blir det här arbetet en naturlig del i Skolverkets arbete med validering med mera.

Skolverket avser att ta sig an arbetet i två steg genom att:

1. bearbeta det egna stödmaterialet *Kartläggning av eleven inom utbildning i svenska för invandrare*, och
2. bearbeta steg 1 och steg 2 av det kartläggningsmaterial som finns framtaget för grundskolan när det gäller nyanlända elever samt att komplettera och anpassa materialet för kartläggning av yrkesrelaterade kunskaper.

De lärosäten som ansvarade för framtagandet av det befintliga kartläggningsmaterialet för grundskolan kommer i så stor utsträckning som möjligt att involveras även denna gång. Arbetet kommer att innebära anpassningar av vuxenspecifik karaktär. Lärosäten kommer även att behöva pröva ut och översätta kartläggningsmaterialet till olika språk. Skolverket ser utifrån detta svårigheter med att kunna publicera ett fullständigt kartläggningsmaterial till den 1 juli 2018 men publiceringen av delar av materialet kan påbörjas vid denna tidpunkt.

Rubrik, webben: Nyanlända med kort utbildning – utveckling av vuxenutbildning

Detta material syftar till att underlätta för kommunerna att kombinera sfi och svenska som andraspråk på grundläggande nivå med andra delar av den kommunala vuxenutbildningen för nyanlända med kort utbildning och andra elever inom vuxenutbildning som har behov av det. Detta för att kommunerna ska ges stöd i hur den nuvarande utbildningen kan anpassas till nyanlända elevers behov och förutsättningar.

TEMAN

Styrdokument
Att planera för utbildningen
Undervisning
Flerspråkiga elever
Samverkan

Tema 1

Styrdokument
relevanta avsnitt för utbildning i sfi och på grundläggande nivå samt styrdokument kring utbildningsplikt och samhällsorientering

Tema 2

Underrubriker

Att planera för utbildning
Att organisera utbildningen
Studie- och yrkesvägledning (citat skollagen m m)
Synliggöra erfarenheter och kompetenser (språk, studiebakgrund, kunskapsområden, styrkor och förutsättningar)
Individuell studieplan

Tema 3

Underrubriker

Undervisning
Att kombinera kurser; exempel studieväg 1- 3, sva delkurs 1 på grundläggande nivå med kurser på grundläggande nivå, orienteringskurser och yrkeskurser/yrkesorientering (steg 1 – befintliga kurser 2017, steg 2, kombinationer med förslag till nya kurser på grundläggande nivå)
Kommentarer kring respektive exempel och tydliggörande av orienteringskursernas användningsområden i sammanhanget; kartläggning, studieteknik, yrkessvenska, studiehandledning på modersmålet.

Att främja elevens kunskapsutveckling

(samarbete mellan lärare av olika slag, flerspråkiga stödfunktioner,
Studie- och yrkesvägledare)

Digitala resurser

Skolans digitalisering – vux, länkar från alfabetiseringsmaterialet

Tema 4 **Flerspråkiga elever**

Målgrupperna – elever inom sfi och elever på komvux grundläggande nivå med annat modersmål samt elever med annat modersmål inom särskild utbildning för vuxna

Underrubriker *Flerspråkighet – en resurs*
Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt
Studiehandledning på modersmål
Utbildning på annat språk än svenska
Andra flerspråkiga stödfunktioner (coacher, brobyggare etc.)

Tema 5 **Samverkan**

Underrubriker *Samverkan med arbetslivet (reglering i styrdokument)*
Samverkan med myndigheter
Samverkan samhällsaktörer

Kursplaneöversyn komvux på grundläggande nivå

